

De draaischijf van mijn leven

JEAN ROMMENS

In 2004 verscheen de autobiografie van Jean Rommens, *De draaischijf van mijn leven*. Daarin verhaalt zij niet alleen van haar leven als zelfstandig pottenbakker, maar ook van haar jeugd in Hilversum in de jaren '50 en '60 van de twintigste eeuw. Een samenvatting van dit herkenbare verhaal:

Op 18 maart 1938 ben ik in Hilversum geboren uit Vlaams-Brabantse ouders. Mijn broer is vijf jaar ouder en tien jaar na mij kwam er zowaar nog een zusje. Wat ik mij kan herinneren is dat het huwelijk van mijn ouders zeer gelukkig was. Er waren altijd veel vrienden en kennissen over de vloer en er werd veel gelachen. Dat zal het zuidelijke bloed geweest zijn.

Mijn ouders zijn beiden geboren en getogen in Tilburg. Vader kwam uit een gezin van zes kinderen en mijn moeder uit een gezin van vijf. Beiden waren ze de jongste van de familie. Mijn moeder was zestien en mijn vader eenentwintig toen ze elkaar ontmoetten. Nadat mijn vader zijn scheikundestudie had afgerond, kreeg hij in Hilversum een baan aangeboden. Hij werd verfeester bij de Veneta. Daar betrok hij zijn eigen laboratorium. Hij bleef de hele week in de kost, bij ene mevrouw Michielse, en reisde elk weekend naar Tilburg en zijn 'verkering'. Zij besloten, na een aantal jaren, te trouwen en zich in Hilversum te vestigen. Voor mijn moeder was het een hele overgang. Weg uit haar vertrouwde omgeving in het zuiden en ver weg van haar familie. Ze kregen gelukkig al snel vrienden en moeder begon een beetje te wennen. Ze vertelde in de beginperiode regelmatig, dat ze erg verbaasd was dat de Koningin niet katholiek was. In het zuiden was natuurlijk iedereen 'van het houtje'.

Op moeders vijftienvingste kwam mijn broer ter wereld en vijf jaar later verscheen ik, anno 1938. Twee jaar later brak de Tweede Wereldoorlog uit. Hoewel ik nog klein was, herinner ik me nog het een en ander uit de oorlog. Vooral in 1945 was er veel honger. Mijn vader

Mijn fijne ouders bij het gemeentehuis Hilversum. (alle foto's: coll. auteur)

had zakken bruine en witte bonen versierd, waardoor wij voldoende te eten hadden. Mijn vader had een laboratorium, waar de wollen stoffen werden ontvet ten behoeve van de weverijen. Hij gebruikte in zijn onderzoekruimte **zout**. Zout bleek in de oorlog klinkklaar goud te zijn en een geweldig ruilobject. De boeren konden niet slachten wegens een gebrek aan zout. Mijn moeder kon bij de boeren alles krijgen wat ze maar wilde, als ze maar in het bezit kwamen van dit witte goud. Er was niets meer te krijgen in Noord-Holland en de

Jeanneke met broer Ad.

grote steden. Ook het brood was op de bon. Mensen met veel poen konden nog wat kopen. In die belabberde dagen kostte een brood wel tweehonderd gulden. Op de Kleine Drift in Hilversum waren gaarkeukens ingericht. Daar konden de mensen met bonnen nog wat eten bemachtigen. Vaak stonden er lege melkbussen op de stoep. Ik kan me nog herinneren, dat kinderen de melkbussen tot op de bodem stonden uit te likken. De oorlog moest voor veel mensen niet te lang meer duren! Geen wonder dat iedereen uit zijn dak ging, toen de oorlog voorbij was en een eind kwam aan honger, bezetting en sappelen. Alle mensen uit de buurt stonden vol vreugde te hossen op de hoek van de straat. Bij de bloemenwinkel traptten zij mijn voetjes haast plat, en ik was doodsbang van die rare mensen. Huilend stond ik om mijn moeder te roepen. We waren bevrijd!

Naar school

Ik ging naar school. Eerst bij de nonnen op de kleuterschool. Bij ons werd dat 'het kippenschooltje' genoemd. Deze school was pal aan de overkant van mijn

vaders laboratorium. Als het even kon, stond hij in zijn witte laboratoriumjas bij het hek om naar mij te zwaaien. Later ging ik naar de lagere school op de Groest, ook weer geregeerd door nonnen van dezelfde orde. Er waren een A-school en een B-school, met een groot hek ertussen. De A-school was voor de betere families en de B-school was voor de kinderen van wie de ouders niet zoveel geld hadden en geen schoolgeld konden betalen. De school was afgezet met enge hoge hekken. Het leek wel een gesticht. De kinderen van de B-school spuugden altijd door het hek en scholden ons uit voor alles wat mooi en lelijk was. Ik vond het een naar gebouw, met hoge ramen waar je niet door naar buiten kon kijken. We schreven nog met inkt en kroontjespennen. De school werd gerund door zeer strenge nonnen, Franciscanessen. Ze kwamen niet verder dan de speelplaats en vertoonden zich nooit op straat. De bruine, sobere kleding vond ik wel mooi. Ook het witte geknoopte koord om hun middel, met de drie grote gevlochten knopen, trok mijn aandacht. Deze knopen symboliseerden de drie geloftes, soberheid, godsvrucht en reinheid. Ze droegen bruine kappen en daaronder waren ze in witte lappen stof gewikkeld, zodat alleen hun snuitjes maar te zien waren. Dat arme haar, dacht ik altijd.

In de eerste klas zwaaide zuster Pascala de scepter. Een kleine, magere zuster met een pinnenkop. Ik was een dromer, zat veel liever buiten en vond het stom op school. Met als gevolg: nog een jaar extra in de eerste klas. 'Te speels en te stout, Jeanneke', zei Pascala altijd. Ik mocht dat mens niet. Ze rook ook altijd vies uit haar mond. In de tweede klas regeerde zuster Cecilia. Een prachtig mooie non, met schitterende bruine ogen en ongeveer in de twintig. Ik was op slag verliefd en deed alles wat ze maar opdroeg. Iedereen was enorm onder de indruk van deze beeldschone zuster, die de jongste was van het hele spul op onze katholieke lagere meisjesschool. Ze was heel lief en sprak altijd heel zachtjes, met een warme stem. Nu vond ik school wél leuk en ik stelde alles in het werk om maar bij haar in de smaak te vallen.

Ik weet nog dat deze zuster buiten met haar arm in een pin van dat rothek was gevallen, dat onze speelplaats afsloot. Ze zag wit en het bloedde ernstig. Ik was door dit gebeuren totaal van slag en kon er die nacht niet van slapen. Zou ze de volgende dag bij ons terug zijn? Gelukkig stond ze de volgende dag weer voor de klas. Wij

Jean op de kleuterschool.

slaakten een grote zucht van verlichting. Na een maand zei ze tegen mij, met haar mooie stem: 'Jeanneke, wat heb jij je best gedaan en wat ben je vooruit gegaan, ik ben trots op je!' Daarna kreeg ik een lieve aai over mijn bolletje. Ik ben op dat moment compleet gesmolten. Een diep rode kleur verscheen op mijn gezicht en ik voelde me op dat moment het gelukkigste kind van de wereld. Ook besepte ik toen al dat ik eigenlijk een heel kwetsbaar en onzeker kind was. Ik verborg dat door extra stoer te doen, opdat niemand mijn zwakte kon zien. In mijn vertrouwde bedje heb in die tijd ook veel gehuild, omdat ik overging naar de derde klas. Weg van mijn zuster Cecilia. In de derde klas was echter een lichtpuntje. 'Mijn' zuster Cecilia gaf Franse les in onze klas. Ze kwam tweemaal in de week en op die dagen fleurde ik helemaal op en was ik zielsgelukkig.

Juffrouw Brouwer

Jean werd groter en liep, met goede cijfers, al snel door naar de vijfde klas. Wel moest ik regelmatig op de gang, omdat er altijd fratsen en dwaze invallen in mijn hoofd zaten. Die moesten er gewoon uit en de klas lag constant in een deuk. Mijn vader heeft heel wat keren naar het klooster gemoeten voor een gesprek. Ook ik moest dan mee naar de hoofdzuster. Het was eng, maar ook spannend. In het nonnenklooster mocht je anders nooit komen. We stonden voor een grote deur met een koperen bel, die er altijd uitzag alsof hij zojuist gepoetst was. De belzuster opende dan de grote groene deur met een zeer ernstig gezicht, en leidde ons naar een van de kamertjes met een rooster aan de muur. Daarachter nam na enkele ogenblikken, net als bij een biechtstoel, de

hoofdzuster plaats. Het was weer een zwaar gesprek. Ik deugde van geen kant en de hoofdzuster verzocht mijn vader om mij op een andere school te laten plaatsen. Onze Pa werd boos en zei: 'Dan gaat ze naar een openbare school!' 'Oei,' dacht de hoofdzuster, 'daar gaat een ziertje verloren!' Toen het gesprek vorderde en ik beterschap had beloofd, mocht ik het nog een keer proberen in de vijfde klas, bij juffrouw Brouwer.

Juffrouw Brouwer was een zeer strenge onderwijzeres en alle kinderen waren bang voor haar. Ze was wat corpulent, had een grote boezem. Ook bezat ze heel strenge grijze ogen, die dwars door je heen keken. Ze droeg altijd een knot op haar hoofd en droeg stevige zwarte schoenen. De eerste dag na de vakantie ging ik met wat knikkende knieën naar school. In een klein straatje achter de school bevond zich een ijsfabriek, waar de kinderen beslist niet mochten komen. Ik had vriendschap met de jongens van de ijsfabriek gesloten en als enige mocht ik altijd naar binnen. Drie keer kloppen op het kleine groene luikje, dan wisten ze dat ik het was. Prachtig hoe die grote staven ijs werden gemaakt en koud dat het daar was! Ook die eerste schooldag, toen de temperatuur buiten nog zeer aangenaam was, klopte ik op het deurtje. Dan mocht ik naar de kelder lopen, want daar hingen aan het plafond hele grote ijspieken. Wel een meter lang! Ik plukte er een van het plafond af en rende naar school. Je moest snel zijn, anders was hij al gesmolten voor je op de speelplaats arriveerde. Ik rende tussen het hek door en botste tegen... juffrouw Brouwer! Ik schrok ervan. 'Zo Jeanneke Rommens, wat heb je daar nu?' vroeg ze. 'Ik heb een ijspegel voor u meegebracht', stamelde ik. 'Maar dat is een mooie', antwoordde ze. 'Hoe kom je daaraan?' Ik vertelde alles, met een kleur op mijn wangen. Van mijn ijsvrienden en van de gidsenbeweging waarvan ik lid zou worden. Ik vond juffrouw Brouwer helemaal niet iemand om bang voor te zijn. Ze luisterde aandachtig naar mijn verhaal en zei vriendelijk: 'Ik denk dat wij eigenlijk wel zeer goede vrienden zullen worden, denk je niet Jean?' Bij die laatste zin voelde ik feilloos aan dat wij vriendinnen zouden worden.

Ik vond het heerlijk bij haar in de klas. Eindelijk een mens dat mij probeerde te begrijpen en veel om mij gaf. Inderdaad, ze was heel streng, maar ze was ook zeer rechtvaardig. Haar lessen waren altijd boeiend. Als we aan het eind van de week goed opgeschoten waren, las ze altijd voor uit eigen werk. Ze had jarenlang in een

Mijn vader voor zijn laboratorium.

woonwagenkamp les gegeven en de ervaringen die zij daar had opgedaan, opgeschreven. Schitterend om naar haar te luisteren, we hingen aan haar lippen. We hadden een fijne klas en de maanden vlogen om.

In onze klas zaten veel meisjes van rijke ouders, die allemaal grote bedrijven hadden in Hilversum. Grote kledingzaken, kruidenierszaken en middenstandswinkels. Er was ook een meisje dat Mieke Sträter heette. Thuis hadden ze een kazuifelbedrijf. Dat was een atelier dat rituele kleding ontwierp en vervaardigde voor de priesters. Ik ben menigmaal wezen kijken hoe deze prachtige kazuifels met de hand geborduurd werden. Ik was nooit een grote studiebol, het werken met je handen had daarentegen mijn grote belangstelling en nieuwsgierigheid gewekt. Het zou mij later goed van pas komen.

Ook het zesde schooljaar vloog om en ik deed toelatingsexamen voor de mulo. Ik begon in de brugklas. Daar werd ik overstelpd met huiswerk en vreemde vakken. We hadden vierentwintig vakken, wat een bittere ellende. Tussen de middag of na schooltijd ging ik vaak even naar juffrouw Brouwer, want de mulo grensde aan mijn lagere school en werd eveneens gerund door nonnen. Bij juffrouw Brouwer kon ik altijd even klagen en om raad vragen. Dat heeft nog lang geduurd. Ik kon mijn juffrouw moeilijk loslaten. Ik was niet gelukkig op

de mulo, al zette onze klasselerares juffrouw Scheers alles op alles om ons op ons gemak te stellen.

Elke vijftig minuten ging de bel en verscheen weer een andere leerkracht. Al met al was het een jaar martelen met veel te veel huiswerk. Het duizelde me af en toe. En dan het bericht dat ik het eerste jaar moest overdoen. Wat te doen? Jean had geen zin meer om te studeren en wilde van school af. Ik was echter nog leerplichtig en (hier mag niet gelachen worden) mijn ouders zagen een 'oplossing': Jean moest naar de huishoudschool! De huishoudschool had echter ook zijn voordelen, want daar heb ik leren koken, strijken en keten. Wat hebben we daar een schik gehad! We hadden daar tijd om rare fratsen uit te halen, omdat we gelukkig geen huiswerk mee naar huis kregen.

Mijn heerlijke Robbentijd

In die tijd werd ik lid van zwemclub De Robben. Dit was mijn eerste en beste stap in de goede richting. Mijn zwemtijd is een heel goede periode voor mij geweest. Er zijn vriendschappen uit ontstaan die heden ten dage nog voortduren. Ik had er ineens een familie bij. We trokken elke dag met elkaar op en zwommen in de winter in de Kapelstraat, in Hilversum, en in de zomer in het vieze natuurbad Crailo. We waren altijd om zeven uur in het bad present en trainden heel hard. Zwemclub De Robben was de beste club van Nederland, met veel wereldkampioenen. Uit de school van de bezielde trainer Jan Stender kwamen beroemde zwemsters voort, zoals Nel van Vliet, Geertje Wielema, Mary Kok en vele anderen. Ikzelf zat weliswaar in de middenmoot, maar ook wij moesten zeer hard werken. De trainingen waren zeer Spartaans. Jan Stender dulde geen tegenspraak. Na een paar uur trainen zei hij vaak: 'Nog vijf startjes.' Mopperend kwamen we uit het water, maar we gingen gewillig opnieuw op de startblokken staan.

Na de training met zijn allen onder de douche en daarna op de fiets weer naar het werk. In die tijd waren er geen trainingskampen of startgeld. Er werd gezwommen en gewerkt. Dit was echt Sport met een hoofdletter. Tegenwoordig worden de zogeheten sporthelden in de watten gelegd en praat men, vooral in de voetbalsport, over transfers van miljoenen. Ik ben blij dat ik de andere kant heb meegemaakt. We moesten zelf onze badpakken en badmutsen bekostigen en het entreegeld van het zwembad betalen. We droegen dunne badmut-

Zwemclub De Robben, met in het midden trainer Jan Stender.

sen en ik weet nog dat v&d ze in de aanbieding had. We kochten er dan een paar dozijn, want in het chloorwater waren ze binnen een paar weken stuk, dan hield je de brokken in je handen. En dan had je badpakken, die waren niet om aan te zien! In het begin werden we geconfronteerd met goedkope zwarte katoenen exemplaren, die na twee keer zwemmen in het chloorwater grijs werden, met het kruis haast op je knieën. Als ik nu de zwemmers en zwemsters zie met hun uitgebalanceerde pakken, moet ik onwillekeurig een beetje lachen.

Zwembad Crailo was een vies bad. Het water was groen en je kon niet op de bodem kijken. Het was echter een vijftigmeter-bad, terwijl de Kapelstraat een bad bezat van vijftentwintig meter. Wij zwommen in Crailo tien banen hele slag en dan tien banen benen met een plankje. Je moest dan met het plankje de drollen opzij schuiven. Dat we nooit ziek zijn geworden, is voor mij een raadsel. Als ik nu nog wel eens mensen uit die tijd spreek, hebben ze het altijd over dat vieze bad Crailo. Later is het gesloten en niet meer opengegaan.

Het was een heerlijke tijd. Er werd hard gewerkt, maar ook heel veel gelachen. Men was met elkaar begaan en we hielden van elkaar. Ikzelf vond op maandagavond de polotraining in de Kapel het fijnst. Deze training begon pas na de clubavond, om negen uur. Aan de zijkanten bevonden zich de badhokjes, de jongens links en de meisjes rechts. Een meter voor de badhokjes liepen dik-

ke groene verwarmingsbuizen, zes stuks boven elkaar. Daar plachten we op te gaan zitten, maar niet te lang, anders verbrandde je onherroepelijk je billen. Iedereen zat in spanning, wiens naam omgeroepen zou worden voor een onderlinge wedstrijd. Er mochten slechts twee maal zeven zwemsters meedoen, dat was het vastgestelde aantal voor een waterpolowedstrijd. Meestal was ik van de partij en de anderen verlieten teleurgesteld het zwembad. De volgende dag was iedereen om zeven uur weer present.

Op zondagmiddag en een enkele avond in de week werd er buiten hardgelopen. Ik verfoeide deze martelingen. Het werd conditietraining genoemd en zelfs nu nog heb ik een hartgrondige hekel aan hardlopen. Door de week liepen we in de bossen en af en toe op de grote hardloopbaan in het sportpark. Als we in de bossen trainden, liep Jan Stender voorop. Ik en mijn zwemvriendin Tine, die net zo'n hekel had aan hardlopen als ik, liepen steeds achteraan en konden de rest niet altijd bijhouden. Jan Stender (mijnheer Stender zeiden we altijd) liet zich dan afzakken tot hij bij ons was. Met een: 'Kom op meiden!' zorgde hij ervoor dat we de groep weer inhaalden. In de wintermaanden bleven we al hijgend de groep goed volgen, want we vonden het doodeng in dat donkere bos. We hadden allebei een paar 'klappotten' en waren totaal ongeschikt voor deze vorm van inspanning. Ik weet nog dat we een avond in het sportpark gin-

Van links naar rechts: Jean, Atie Voorbij en Mary Kok.

gen hardlopen. Het zal november zijn geweest, want het was erg mistig. Ik meen me te herinneren dat wij vijf banen moesten afleggen van twaalfhonderd meter. Tine en ik zagen er als een berg tegen op. Halverwege waren we de fanatieke groep al kwijt en ik zei tegen Tine: 'Weet je wat we doen, we steken stiekem het middenveld over en sluiten ons elke keer weer bij de groep aan.' Zo gezegd, zo gedaan. De eerste keer ging goed, maar de tweede keer waren we net op het middenveld en werden alle lampen aangestoken. We stonden dus in het volle licht en kregen met zijn tweetjes zo ongelooflijk de slappe lach, dat we in het gras gerold zijn. Of we straf hebben gekregen, weet ik niet meer, maar als ik er nu aan denk, schiet ik weer in de lach.

Onze zwemclub werd dermate beroemd door het voortbrengen van kampioenen, dat we in alle kranten verschenen. Daarom kwam op een zondagochtend een filmploeg naar de Kapelstraat, om opnamen van de trainingsmethoden te maken voor het bioscoopjournaal. Heel spannend was dat en wij deden onze uiterste best om zo goed mogelijk voor de dag te komen. De opnamen werden een week later in alle bioscopen van Ne-

derland, in het voorprogramma, vertoond. Wij togen met een grote ploeg meiden op zaterdagavond naar het Citytheater in Hilversum. Jan Stender had gezegd: 'Als de hoofdfilm begint, gaan jullie uit de bioscoop naar huis en naar bed!' Het was prachtig om jezelf te zien zwemmen en ik stookte de hele groep meiden op om na de pauze te blijven zitten en de hoofdfilm te bekijken. Ze hadden er wel oren naar. We bleven zitten en het licht begon al te doven. Plotseling een stem door de microfoon: 'Willen alle Robbenmeisjes ogenblikkelijk naar de hal komen!' Het was Jan Stender, die ons boos stond op te wachten in de hal en ons naar huis stuurde. En een beetje mopperend gingen we naar ons mandje. Hij reed op een motor en vaak controleerde hij 's avonds of zijn meiden al in bed lagen. 'Ja,' zei hij altijd, 'als je aan topsport doet, moet je goed eten en veel slapen.' Dat het inderdaad topsport was, is duidelijk gebleken. We speelden competitie wedstrijdpolo in de zomer en de winter. Het damespolo stond bij onze club op een heel hoog peil. Wij zaten in de zomercompetitie zelfs met vier zeventallen in de hoofdklasse en er kon er maar één Nederlands kampioen worden. Jan Stender vond dat het eerste moest winnen en stelde ons tweede zevental heel oneerlijk op. De sterken haalde hij uit het tweede team en daarna werden de zwakkeren uit het eerste team, in ons tweede geplaatst. Ik vond dit zo oneerlijk, dat ik uit het zwembad ben gelopen. We lagen al aan de doellijn voor deze belangrijke wedstrijd en het schoot me helemaal in het verkeerde keelgat. Voordat de scheidsrechter kon fluiten, verliet ik boos het bad. En Jan Stender maar roepen: 'Jean Rommens, kom terug!' Ik dacht: 'Je kunt verrekken' en keek niet eens meer om. Tegen oneerlijkheid en onrecht heb ik altijd gestreden. De wedstrijd werd afgelast en moest op een ander tijdstip worden gespeeld, met de eerlijke bezetting. Dat andere tijdstip werd een succes en ons tweede werd Nederlands kampioen. We waren apentrots! Na afloop ontvingen wij tevreden een zilveren poloballetje met inscriptie. We hadden het echt verdiend, vonden wij. Vanwege vervelende voorvallen, zoals eerdergenoemde oneerlijke opstelling, werden naderhand polopaspoorten met foto ingevoerd.

We hebben nog vele jaren wedstrijden gespeeld, met heel veel inzet en plezier. Vooral de uitwedstrijden waren een feest. We gingen naar alle delen van het land. De ene keer met de trein, de andere keer met busjes. Omdat

wij elkaar eigenlijk alleen maar in het zwembad zagen, kregen we altijd de slappe lach bij vertrek. Heel vreemd om de anderen in nette kleertjes te zien. Vooral Jan Stender in zijn goede pak. Wat hebben wij in die tijd toch een plezier gehad! Een periode om nooit meer te vergeten. Ook werd in de zomermaanden lange baan gezwommen. Dat waren niet van die korte stukjes. Twee kilometer in Loosdrecht of vijf kilometer in de IJssel. Ook in Abcoude werd een wedstrijd van twee kilometer gehouden. Daar fietsten we vanuit Hilversum naar toe, zwommen onze wedstrijd en.... fietsten weer naar huis. En niemand mopperde. Tegenwoordig rijdt men het liefst met de auto de winkels in.

Voor mij is de zwemtijd een heerlijke tijd geweest, ik kan er met een blij gevoel aan terugdenken. Ik heb altijd veel gesport en begon op een gegeven moment met tennislessen bij Hoogerheide in Hilversum. Dat was ook een sport naar mijn hart en heden ten dage speel ik het nog. Ook de Avondvierdaagse en de grote Vierdaagse in Nijmegen werden gelopen. Tevens zat ik in de schaatstrainingsgroep en wij reden in Loosdrecht en op het sportpark in Hilversum. Zodra het korte tijd flink gevoren had, werd de sintelbaan van het sportpark ondergespoten. Daar liggen heel wat kilometers. Ik schaatste er liever dan dat ik er moest hardlopen. Prachtig met de jongens in de binnenbaan. Deze binnenbaan was steeds gereserveerd voor onze schaatsgroep. Stoer vond ik dat, zo achter elkaar en pootje over. Ik had prachtige hoge noren van mijn ouders gekregen en in die tijd werd je dan voor vol aangezien.

De Knipscheer

Mijn schooltijd zat erop. Wat nu? Ik heb een blauwe maandag in een behangzaak gewerkt, maar dat was geen succes. Ik speelde ridder met de behangrollen en moest eruit. Mijn broer was in die tijd klaar met een vierjarige opleiding voor banketbakker. Toen hij het papiertje in zijn zak had, durfde hij te vertellen dat hij niet het vak in wilde. Hij wilde graag pottenbakker worden en kwam als gezelschap te werken bij een pottenbakkerij in Weesp. Dankzij zijn opleiding kon hij prachtige figuren boetsen en in plaats van marsepein werden het kleifiguren. Hij had het erg naar zijn zin met deze nieuwe uitdaging, in dit levendige bedrijf. Tevens had hij zware verkering gekregen met een lief meisje, Ria. Het zusje van mijn aanstaande schoonzusje werkte in Laren, bij

de beroemde handweverij De Knipscheer. Daar mijn vader in de wollen stoffen zat, opperde mijn pa: 'Is dat niet iets voor ons Jean?'

De wereldberoemde handweverij De Knipscheer was gelegen in Laren. Eerst kwam je een grote oprit op, met aan de rechterkant een prachtige oude boerderij. Achter de boerderij lagen vier houten gebouwen, met kleine raampjes. Het eerste gebouw was het kantoor. In het volgende gebouw bevond zich de handknoperij. Vervolgens kwam de kelim- en gobelinafdeling en in het laatste gebouw bevonden zich de weefgetouwen. Er werkten ongeveer vijfendertig mensen. Er heerste een goede sfeer, ook al werd er heel hard gewerkt. Er werden prachtige gordijnen geweven voor onder andere De Bijenkorf en andere vooraanstaande zaken. Ook waren er veel excursies met heel veel mensen, die dan door een van ons werden rondgeleid. Voordat men binnenkwam, klonken er drie piepjes met een speciale bel, dat betekende dat er weer een meute in aantocht was. Dan werd de machinale afdeling van de jongens afgesloten met een dikke deur. Twee van ons namen plaats achter de handweefgetouwen en alles leek met de hand te zijn vervaardigd. Vervolgens werden de bezoekers naar de showroom geleid, waar men het een en ander kon kopen. Een goed uitgedacht gezond bedrijf en knotsgezellig.

Ik zie mij nog komen, de eerste dag. Wel wat zenuwachtig, want wat stond mij te wachten? Mevrouw Vlier, een wat oudere dame, was het hoofd van de knoopkledenafdeling. Ze begroette mij heel hartelijk en stelde mij voor aan de andere dames. Daarna vertelde zij mij de gang van zaken. Op deze afdeling werden, met de hand, prachtige wollen vloerkleden gemaakt. Grote knoop toestellen waar wel twee tot drie dames aan konden zitten, al naar gelang de breedte van het te maken tapijt. Er werden soms kleden geknoopt van vier meter breed en zes meter lang. We namen plaats voor de schering en als er een rij geknoopt was, moesten we op grote pedalen gaan staan. Dan scheidde de schering zich in tweeën en moesten wij met de hand er een spoel tussendoor gooien. Daarna werd met een ijzeren klauw de inslag vastgeslagen. Een heidens karwei. Ook het knopen was niet eenvoudig. Er werd op een machientje wol gerold en daarna werd die wol in stukjes van ongeveer zes centimeter gesneden, peuken genoemd. Je nam dan een bosje van ongeveer dertig peuken in je rechterhand en met je linkerhand pakte je twee katoenen draden van de

schering. Dan een peuk erom heen en er tussendoor. Wat heb ik de eerste weken een pijn in mijn vingers gehad! De blaren stonden erop.

Een eigen pottenbakkerij

Mijn broer was met hulp van mijn vader voor zichzelf begonnen. Hij had het pottenbakkersvak goed onder de knie en begon in de Prins Bernhardstraat in Hilversum een eigen pottenbakkerij. Ik vond het prachtig en dat was ook iets voor mij. Ik ben lessen in het draaien op draaischijf gaan nemen bij mijnheer Hobbel in Laren, die ook doceerde op de Kunstnijverheidsschool in Amsterdam. Het was erg moeilijk, maar na een jaar had ik de techniek aardig onder de knie. Het atelier van mijn broer was zo groot dat er best nóg een bedrijfje in gevestigd kon worden. Mijn vader en ik gingen ook gietmallen maken. Alleen de eerste gietmal werd een mislukking. Die zakte in door een verkeerde samenstelling van de klei.

Mijn vader was zeer vooruitstrevend en ging overal op af. Hij kocht een grote pottenbakkersoven en stapje voor stapje begonnen we de beginselen van dit moeilijke vak onder de knie te krijgen. We kochten een paar oude karn-tonnen. Onderin brachten we een paar schoepen aan, die de lucht uit de gietklei sloegen en de klei soepel maakten. Aan de onderkant van de tonnen kwam een gietkraan en door een zeef verkregen we prachtige gietklei.

Mijn vader ging zelfs op glazuurles in Utrecht. Mijn moeder zei wel eens: 'Guus, neem je niet een beetje te veel hooi op je vork? De hele dag al druk op de Veneta en dan 's avonds nog in de pottenbakkerij?' Mijn vader had echter ook graag een eigen bedrijf willen opzetten en jaren geleden was hij bij zijn rijke broer in Tilburg om een lening wezen vragen. Nul op het rekest. Hij zei altijd: 'Ik heb altijd voor mezelf willen beginnen en nu geef ik onze kinderen de kans, om dit ook te proberen. Probeer je niets, dan heb je het bij voorbaat al verloren!' En elke dag stapte hij om klokslag vijf uur bij ons binnen. Het geheel begon te lukken en de eerste vazen en pullen werden verkocht. Na verloop van tijd begon de productie aardig te lopen en besloten we dat ook ik voor mijzelf zou beginnen. De Knipscheer werd vaarwel gezegd en o, wat was het moeilijk, helemaal alleen aan het werk te zijn in die grote ruimte.

We hadden ouderwetse kolenkachels, die mijn vader al opstookte voor hij naar zijn werk ging. Dan was het al wat behaaglijk als je binnenstapte. Er werd een spuitca-

De collectie van pottenbakkerij Romano in Hilversum.

bine gebouwd om de vazen met behulp van een compressor te spuiten. Mijn vader maakte proefjes op kleine stukjes klei van verschillende samenstellingen en er kwam een prachtige matte blauwe kleur uit. Deze kleur heb ik ook in mijn latere pottenbakkerij vaak gebruikt.

De Vespaclub

Voor al de zomermaanden, als het wat langer licht was, tenniste ik graag bij mijn tennisclub, 'Hoogerheide'. Er kwam in die tijd iets geweldigs op de markt. De Vespa-scooter deed zijn intrede. De wat oudere meisjes reden na het halen van hun motorrijbewijs op deze prachtige machines. Het waren scooters waar je na de eerste aanblik al voor viel. Dus ook ik. Mooie ronde billen hadden die Vespa's en ze waren verkrijgbaar in alle kleuren. Ik had mijn rijbewijs nog niet en keek met jaloezie naar het vertrek van het groepje scooterrijders. Er waren scooters van 125cc en 150cc. Later kwam de Grand-Sport van 200cc.

De meisjes van de tennisbaan waren allemaal lid van Vespa-club Het Gooi. Een enthousiaste club met een jong, zeer capabel bestuur. Ik werd ogenblikkelijk lid van deze gezellige club. Eens in de maand belegde de club een sleuteldag in de werkplaats bij de Firma Schouten, waar de scooters vandaan kwamen. Dan mocht je aan je eigen scooter sleutelen en leerden ze je de eerste beginselen van het oplossen van eventuele problemen. Ook was er elke week een contactavond in een leuk restaurant. Zo kreeg ik er heel veel nieuwe vrienden en vriendinnen bij. Mijn leven kreeg een nieuwe wending. Ook in het buitenland schoten de Vespa-clubs als padenstoelen uit de grond. Daardoor véél uitwisselingen. Ik weet nog goed dat ik bij de invalsweg Bussum, bij Crailo, de groep uit Engeland moest opvangen en naar het centrum van Hilversum moest brengen. Normaal

droegen wij blauwe anoraks met onze eigen clubnaam erop. Dit keer droeg ik een witte overall met op de linkerborstzak de naam Shell en een hippe blauwe helm op mijn bol. Dit was kicken en mijn Engelse lessen kwamen heel goed van pas. Trots reed ik met in mijn kielzog het lange lint Engelse Vespaleden uit Londen. Op de markt in het centrum stonden honderden Vespa's uit Nederland en uit andere landen. Na een puzzelrit was er altijd een feestavond in De Karseboom op de Groest. Er zat een goed orkest en het was elke keer groot feest. Onze pottenbakkerij aan de Prins Bernhardstraat grensde aan het rekvisietenmagazijn van de NTS, ofwel de Nederlandse Televisie Stichting, voorloper van de NOS. Dit gebouw was een oude Veneta-fabriek en was na een grote renovatie omgetoverd tot het hart van de rekvisieten en opslag van de televisie. Hier had de maquettebouw plaats en werden allerlei artikelen opgeslagen die men gebruikte voor de televisie-uitzendingen. Je kon het zo gek niet verzinnen of het was er. Honderden lampen hingen hoog opgetrokken aan het grote plafond. Er was vals geld en allerlei soorten meubelen. Normaal gesproken kwam je nooit in dit gebouw. Er zaten in die tijd twee portiers om de boel te bewaken. Mijn broer en ik konden echter achterom in dit fascinerende bedrijf komen, we liepen als goede bekenden over het terrein en konden overal vrij binnentreden. Daar ontmoette ik Ronald, toneelmeester van de NTS. Hij beheerde tevens de rekvisieten van deze afdeling en op woensdagmiddag zag je hem altijd rondstruinen op de rommelmarkt in Hilversum. Er was altijd wel iets van zijn gading bij. De marktlieden hadden later door welke functie Ronald had, en als Ronald verscheen werden de prijzen onmiddellijk verhoogd. Hij was echter erg slim, want als hij iets leuks gezien had dat hij kon gebruiken, stuurde hij mij met een tekening erop af om het fel begeerde artikel voor de laagste prijs te bemachtigen. En wat had hij dan een schik als dit lukte. Ronald had een geweldig goed gevoel voor humor; met hem lag je constant in een deuk.

Theater Gooiland

Mijn ouders waren in die tijd eigenlijk al heel modern. Er kwam al snel tv in huis en de buurtkinderen mochten op zaterdagmiddag komen kijken. Ook bezochten ze regelmatig toneelvoorstellingen in theater Gooiland. Aan de overkant van mijn oude school stond hotel Gooiland te pronken. In die tijd was het een heel chique

Mijn eerste Vespa.

hotel, met grote marmeren trappen. Artiesten van naam logeerden altijd in dit prachtige hotel. Aan de achterkant was het theater Gooiland gevestigd. Een schitterend theater in die tijd, met ongeveer vijfhonderd plaatsen en prachtige rode pluche stoelen.

In dit theater werden in de wintermaanden try-outs gehouden van alle mogelijke voorstellingen en wij mochten altijd mee daar naar toe. Na de try-outs trok men met deze voorstellingen verder het land in. Was het Hilversumse publiek misschien het meest kritische publiek van Nederland of kwam het door de invloed van het opkomende tv-gebeuren? Ik ben er mijn ouders nu nog dankbaar voor, want wat hebben wij veel gezien! Toon Hermans, Wim Kan, Wim Sonneveld en de Snip-en-Snaprevue. Die revue vond ik altijd prachtig, met zijn schitterende balletten en de uitgekiende reclames tijdens de voorstelling. Er kwam tijdens de show een levensgroot pakje Stuyvesant op de Bühne, met een grote groep showgirls, getooid met grote witte pluimen, zelfs op hun hoofd. Dit heeft een diepe indruk op mij gemaakt, want ik zie het nog voor me. Willy Walden en Piet Muyselaar stalen wer-

kelijk de show en de zaal lag continu dubbel van het lachen. Als ik nu nog wel eens herhalingen op de tv zie, denk ik altijd: die begintijd hebben we toch maar mooi mee mogen maken, dankzij mijn ouders.

Wij hebben Jacques Brel gezien en Zizi Jeanmaire en ik weet niet eens hoeveel andere artiesten. Aan dit fijne gebeuren was echter een 'maar' verbonden. Heel Hilversum wilde natuurlijk naar deze voorstellingen en de kaartverkoop begon altijd een week van tevoren. Mijn moeder en ik stonden er zelfs heel vroeg voor op. We bevonden ons al om zes uur op de trappen van theater Gooiland om de felbegeerde kaarten te bemachtigen. Je kreeg namelijk maar twee kaarten per persoon. Om tien uur gingen de glazen deuren van het theater open. Mijn felle moeder duwde mij naar de kassa en siste: 'Je laat je niet wegdrücken, hoor!' Het was af en toe net oorlog, maar elke keer kwamen we weer triomfantelijk de trappen af met de veroverde plaatsbewijzen. Men had in die tijd echt wat over voor een avond theater. En wat hebben we genoten!

Omroepstad

Ik kwam bij het meisjeskoor De Karekieten en zong uit volle borst. Er waren radio-opnamen in de KRO-studio in de Emmastraat. Als de rode lamp ging branden, mocht je niets meer zeggen en zongen we ons repertoire, voor opnamen. Het bekendste liedje was: 'Laat de jachthoorn lekker schallen en vreugdekreten knallen, holaliela lalilalo, holalie lalilalo'. Spannend was dat, en een week later was het te horen op de radio.

Naast het radiogebeuren begon de televisie zich sterk te ontwikkelen in die tijd. Alle opnamen hadden plaats in Bussum, in een kleine omgebouwde kerk die herdoopt was tot Studio Irene. Later werden de studio's gebouwd op een groot stuk braakliggend terrein in de buurt van Crailo. Ze vlogen als paddenstoelen uit de grond. Er ontstond een eigen omroepwereld.

De grote villa's in de Emmastraat en aan de 's-Gravelandseweg werden allemaal opgekocht door de omroep. Deze villa's waren nauwelijks meer te onderhouden door de bewoners. Er vestigden zich alle zuilen van de Nederlandse omroep. Vooral de ledenadministratie werd in deze omgebouwde villa's gehuisvest en Hilversum werd een groot dorp. Philips had er een grote fabriek waar radio's en later televisies werden gebouwd. Als je aan een Hilversummer vroeg wat voor werk hij of zij deed, dan was het altijd óf bij de omroep óf bij Philips.

Voor ons, inwoners van Hilversum, was het hele omroepgebeuren een alledaagse aangelegenheid. Liep je in het dorp, dan kwam je vaak bekende mensen tegen. Dan zei men: 'Kijk, daar loopt Toon Hermans,' net zoals je zou zeggen: 'Kijk, daar loopt onze bakker of onze buurman.' Voor ons was een artiest heel gewoon en de Hilversummers waren dit zó gewend, dat er niet eens omgekeken werd als er een artiest voorbijkwam. Als er familieleden uit het zuiden kwamen, was dat anders. Die vielen van de ene verbazing in de andere en kwamen thuis met verhalen en rode oortjes. Mijn ouders sleepten de familie altijd mee naar de omroepstudio's en hun paar dagen vakantie konden natuurlijk niet meer stuk. Het was in die tijd veel makkelijker om in de studio's te komen. Tegenwoordig is alles hermetisch afgesloten en kom je zonder kruiwagen de studio haast niet meer in. In die tijd zagen we zelfs prinses Juliana met de kinderen boodschappen doen. Dat veroorzaakte geen oeloopjes. Men liet in Hilversum iedereen met rust en zo hoort het ook.

Na enige jaren in Amsterdam gewoond te hebben, verhuisde Jean Rommens in 1967 naar Bergen, waar zij bij de Bergense Aardewerkfabriek (BAF) werkte. Nadat deze pottenbakkerij werd gesloten, besloot zij opnieuw voor zichzelf te beginnen door met een pottenbakkersvoorstellingen langs scholen te reizen. Ook haalde zij haar handenarbeidakte en stond ze op veel ambachtsmarkten. Zij opende in Bergen een eigen pottenbakkerij, Het Hemeltje. Haar leven als zelfstandig pottenbakker moest zij echter eind jaren '80 opgeven wegens artrose. Zij schreef sindsdien het autobiografische boek *De draaischijf van mijn leven*, dat in 2004 verscheen. Het is voor €14,95 + €3,- verzendkosten te bestellen bij Jean Rommens, Oude Bergerweg 45, 1862 KJ Bergen, e-mail: rommens43@zonnet.nl

